

Det som inte går att digitalisera

Svenska Dagbladet den 6 september 2020

Hur ser framtidens universitet ut, den dag som vi lämnat pandemin bakom oss? Denna fråga har säkert stötts och blötts av alla universitetsrektorer allt sedan corona-utbrottet tvingade den akademiska världen att överge traditionell klassrumsundervisning. Den plötsliga övergången till online-undervisning våren 2020 resulterade i missnöje bland många studenter. I Storbritannien samlades 250 000 underskrifter in online där man krävde återbetalning av studieavgiften eftersom "vi inte får den universitetsupplevelse som utlovats".

Det råder ingen tvekan om att pandemin och minskade nettotillgångar är ett betydande ekonomiskt hot mot många universitet och högskolor världen runt. Enbart i Storbritannien har nästan tio procent av alla universitet och högskolor i dag en så svag ekonomi att det kommer att krävas statligt ingripande för överlevnad på längre sikt.

Optimisterna hävdar att pandemin inte är en utmaning, tvärtom en möjlighet att skapa en ny modell för ett "globalt universitet". Vi kan, säger de, bredda universitetens räckvidd i och med att dagens teknik möjliggör en uppskalning av undervisningen. Tanken är att en student i Botswana, förutsatt att hon har tillgång till internet, nu kan delta i föreläsningar som ges av en Stanford-professor.

Denna uppfattning förutsätter dock att marginalkostnaden för en extra student i klassrummet är låg, samt att universitetens enda funktion är att överföra väl systematiserad information, som en lärobok eller en webbsida. Ett sådant "globalt universitet" innebär dessutom att man skulle tvingas överge de rigorösa urvalsprocesser genom vilka studenter antas till olika program vid olika universitet och högskolor; urval handlar inte bara om att matcha rätt student med rätt universitet utan också om att skapa ett nätverk för studenter så att de hamnar bland kamrater som har jämförbar kognitiv kapacitet och intellektuellt kapital.

Universitetet och högskolor erbjuder en mängd kurser och andra aktiviteter för studenter, där systematiserad information bara är en. Faktum är att denna form av lärande är den aktivitet som enklast kan kopieras i olika former och därmed substitueras. Men det som gör universiteten speciella och skiljer dem från en YouTube-video eller en Wikipedia-sida är att de fungerar som porten till en ny värld, en värld där man lär sig genom utbyte av idéer och öppen diskussion.

Två villkor måste dock vara uppfyllda för att högre läroanstalter även i framtiden ska vara viktiga i det lokala men även i det globala samhället:

För det första måste vi inse att varje personlig interaktion som studenter har är av stor betydelse; inte bara den mellan eleven och läraren utan också mellan eleverna själva. Att erkänna hur viktiga dessa kontakter och utbyten är kräver också att vi överger tanken på att undervisning lätt kan skalas upp, att den enda begränsningen är antalet platser i ett klassrum.

För det andra måste vi vara realistiska vad gäller betydelsen av kunskapsöverföring i form av systematiserad information. Den är viktig men inte alls så viktig som vi kanske skulle vilja tro.

Ombärlig är däremot akademisk frihet, öppen diskussion, en tillåtande miljö för idéutbyte och mångfald. Inte bara etnisk, religiös, socioekonomisk mångfald, utan även (och det är nog viktigare) att en mångfald av åsikter tillåts på universitet och högskolor – både off- och online i framtidens högre utbildning.

Özge Öner